

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Ю.І. Жигло, С.В. Нестеренко

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання глави

“ОХОРОНА ПРАЦІ”

у дипломних проектах

(для студентів 5 курсу спеціальності 7.092601 “Водопостачання та водовідведення”)

Харків – ХНАМГ – 2009

Методичні вказівки до виконання глави „Охорона праці” у дипломних проектах (для студентів 5 курсу спеціальності 7.092601 „Водопостачання та водовідведення”) / Укл.: Жигло Ю.І., Нестеренко С.В.– Харків: ХНАМГ, 2009 – 28 с.

Укладачі: Ю.І. Жигло, С.В. Нестеренко

Рецензент: професор каф. БЖД Я.О. Серіков

Рекомендовано кафедрою БЖД,
протокол № 4 від 15.10.2008 року.

1. Загальні положення

Відповідно до Закону України „Про охорону праці” умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, робота машин, механізмів, обладнання та інших засобів виробництва, стан засобів колективного і індивідуального захисту, що застосовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогами нормативних актів про охорону праці.

Експлуатація об’єктів водопровідно-каналізаційного господарства (ВКГ) пов’язана з підвищеною небезпекою. Тому майбутній спеціаліст повинен враховувати специфічні для ВКГ небезпеки й шкідливості, до яких відносяться: загазованість колодязів, камер, колекторів; небезпека вибуху, опіків, задухи і отруєння працюючих; можливість падіння працюючих і ударів їх при відкриванні кришок люків, колодязів і при спусканні в колодязі; можливість падіння різних речей у відкриті люки; небезпека спливання потоку води, особливо в колодязях на водовідних мережах і колекторів великих діаметрів; можливість зсуву ґрунту при земляних роботах; небезпека при зіткненні зі стічною рідиною; можливість наїзду транспорту при роботі на вулицях та ін. з метою розробки організаційних і технічних заходів щодо забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці в конкретних виробничих умовах.

У зв’язку з цим в дипломному проекті повинна бути розроблена глава “Охорона праці”.

2. Завдання на переддипломну практику

На переддипломній практиці студент ознайомлюється з організацією служби охорони праці й системою управління охороною праці на об'єкті дипломного проектування; вивчає і аналізує умови праці, стан виробничого травматизму і профзахворювань; знайомиться з розділом колективного договору “Покращення стану умов праці й охорони праці” і його додатком “Трудова угода з охорони праці”, аналізує статистичні “Звіти про травматизм на виробництві і його матеріальні наслідки” (форма 7-ТНВ).

Важливо, щоб студент на практиці вивчав ті виробничі підрозділи (технологічний процес), які в подальшому збирається використовувати для детальної проробки питань охорони праці в дипломному проєкті, ознайомився з актами про нещасні випадки за формою Н-1, з приписом державних інспекторів з охорони праці в зв'язку з порушенням правил техніки безпеки, виробничої санітарії та пожежної безпеки, аналізував зміст паспорту санітарно-технічного стану цеху дільниці, відділення і т.п. Все це дозволить йому визначити реальні проблеми в галузі охорони праці на об'єкті дипломного проектування.

Зібрані на переддипломній практиці матеріали є вихідними для розробки глави “Охорона праці” в дипломному проєкті.

3. Основні вимоги до глави “Охорона праці” і її оформлення

У главу “Охорона праці” дипломного проєкту необхідно включати: постановку завдання, дослідження експлуатаційних особливостей систем водопровідно-каналізаційного господарства (ВКГ), окремих технологічних процесів і установок з метою аналізу умов праці й

виявлення потенційних небезпечних і шкідливих виробничих факторів (НШВФ), перелік пропонованих інженерно-технічних заходів і засобів захисту працівників, які відповідають вимогам системи стандартів безпеки праці (ССБП) та інших нормативних документів, а також заходів, що забезпечують відповідні санітарно-гігієнічні умови, питання пожежні вибухобезпеки об'єкта проектування.

Зміст глави повинен мати творчий, дослідницький характер, представляти конкретні результати роботи студента без викладу загальних положень. Не допускається переписування з підручників загальновідомих правил, норм та інструкцій. Усі рішення, що приймаються, заходи, що пропонуються, засоби захисту працюючих належить обґрунтувати розрахунками, таблицями, посиланнями на відповідну нормативно-технічну літературу, що наводиться у загальному списку літератури з дипломного проекту.

Якщо окремі питання охорони праці розглядаються в інших розділах дипломного проекту, то в даній главі даються відповідні посилання з вказівкою сторінок пояснювальної записки без повторного переписування.

При написанні даної глави дипломного проекту треба строго дотримуватися термінів і визначень, що застосовуються в галузі охорони праці і встановлені за [20].

У процесі виконання глави студент повинен показати теоретичні й практичні знання з питань охорони праці при вирішенні конкретних інженерних завдань, навички самостійного аналізу стану охорони праці у виробничих умовах ВКГ, готовність до практичної роботи щодо створення безпечних і здорових умов праці.

Після отримання завдання на дипломний проект студент ознайомлюється з цими вказівками й узгоджує з консультантом від кафед-

ри "Безпека життєдіяльності" об'єкт виробництва, який належить до детального вивчення та аналізу для подальшої розробки комплексу заходів і засобів захисту працюючих.

На першій консультації узгоджують зміст глави та її обсяг, визначають індивідуальне завдання, яке включає два – три розрахункових обґрунтування, уточнюють список рекомендованої літератури та нормативно–технічної документації.

У процесі роботи над главою дипломного проекту студент відвідує консультації (за потребою) згідно з розкладом кафедри.

На консультації викладач пояснює студенту суть вимог цим методичних вказівок, рекомендує шляхи практичного вирішення питань охорони в умовах конкретного об'єкта дипломного проектування.

У встановлений строк розроблена згідно з цим вказівками глава "Охорона праці" у зручному для читання вигляді подається консультантові на рецензування.

З урахуванням зауважень консультанта главу оформляють на чисті і подають на підпис у вигляді виправленого дипломного проекту. Консультант з охорони праці підписує титульну сторінку розрахунково–пояснювальної записки і аркуші, де відображені питання з охорони праці, а студент здає робочий варіант розділу із зауваженнями на кафедру "Безпека життєдіяльності".

4. Зміст глави "Охорона праці" і вказівки до її виконання

Зміст глави "Охорона праці" повинен бути пов'язаний з метою дипломного проекту, викладений у вигляді розрахунково-пояснювальної записки обсягом 13-15 сторінок тексту.

Рекомендується наступна структура викладу глави:

1. Завдання в галузі охорони праці.
2. Оцінка експлуатаційних особливостей систем ВКГ, окремих технологічних процесів.
3. Аналіз умов праці з виявленням НШВФ при виконанні даного технологічного процесу.
4. Забезпечення пожежо- й вибухобезпеки об'єкта дипломного проектування.
5. Розробка організаційних і технічних заходів для створення безпечних та нешкідливих умов праці на конкретних об'єктах.
6. Висновки.

Примітки:

1. Структура глави може бути змінена з урахуванням побажань студента й керівника дипломного проекту після погодження з консультантом з охорони праці.

2. Теми індивідуальних завдань (додаток 3) повинні мати тісний зв'язок з направленістю дипломного проекту. Як індивідуальне завдання можуть бути вибрані також інші теми, що не ввійти в додаток 3.

3. Індивідуальні завдання включають в те питання або питання глави, до яких вони відносяться. Розміщувати їх окремим питанням в кінці глави не рекомендується.

4.1. Завдання у галузі охорони праці

Викладають основні завдання в галузі охорони праці, що випливають з Конституції України, Закону України „Про охорону праці”, Кодексу законів про працю та ін. нормативних актів за темою дипломного проекту.

Виходячи із загальних завдань в галузі охорони праці, визначають окремі завдання, що будуть розв’язуватися в даній главі дипломного проекту.

Обсяг викладання цього питання не повинен перевищувати 1,5 сторінок тексту.

4.2. Оцінка експлуатаційних особливостей систем ВКГ, окремих технологічних процесів

Роботу над цим питанням треба починати з короткої характеристики особливостей експлуатації та ремонту систем ВКГ, окремих технологічних процесів, що розглядаються в дипломному проекті, застосованих засобів захисту. Після цього на основі довідкової та нормативно-технічної літератури [2, 10, 22, 38, 42] розміщення, експлуатації та ремонту водопровідних і каналізаційних споруд і мереж, створення санітарних зон, розміщення на території окремих виробничих приміщень, освітлення і благоустрій території влаштування огорож, доріг, майданчиків і переходів.

Намічають найбільш небезпечні виробничі підрозділи, ділянки, технологічні процеси з погляду охорони праці, що підлягають додатковому дослідженню з метою розробки заходів покращення умов праці й підвищення її безпеки.

Це питання треба висвітлити на 3-4 сторінках тексту.

4.3. Аналіз умов праці та виявлення НШВФ при виконанні даного технологічного процесу

Після того як студент вибрав об'єкт детального дослідження питань охорони праці, він демонструє свої вміння аналізувати умови праці на виробництві, виявляти небезпечні й шкідливі виробничі фактори, характерні для даного виду виробничою діяльності й конкретного процесу, в згоді з класифікацією, що встановлена ГОСТ 12.0.003 – 74*(додаток 1), і використовуючи ГОСТ 12.3.006 – 75 (додаток 2).

У цій частині розділу на основі матеріалів, як були зібрані під час переддипломної практики, дають стислу характеристику умов праці на дільниці, в цеху або іншому підрозділі, що обирається для детального аналізу. При цьому вказують основні види робіт, а також інші обставини, що визначають НШВФ.

На основі критичного аналізу умов праці, за ГОСТ 12.0.003 – 74* (додаток 1) та ГОСТ 12.3.006 – 75 (додаток 2) студент виявляє потенційно небезпечні й шкідливі виробничі фактори, характерні для даних умов, дія яких на працюючого може призвести до травми або профзахворювання. Перелік НШВФ належить систематизувати по групах (фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні) в тій послідовності, в якій вони подані в ГОСТ 12.0.003 – 74*[21].

Результатом аналізу умов праці в конкретному виробничому підрозділі ВКГ є перелік небезпечностей та шкідливостей, що можуть виникати у випадку недотримання необхідних заходів безпеки або порушення технологічного процесу. При цьому для кожного виявленого фактора дається коротке пояснення обставин та умов його виявлення.

Обсяг викладення цього питання 2-3сторінки тексту.

4.4. Забезпечення пожежо- й вибухобезпеки об'єкта дипломного проектування

Це питання повинно містити основні заходи й інженерно-технічні рішення із забезпечення пожежо- та вибухобезпеки об'єкта дипломного проектування, розроблені на основі нормативних документів [20, 24, 55, 58].

За ГОСТ 12.1.004 - 91 [24] виявляють небезпечні фактори появи пожежі (додаток 4), дія яких призводить до травми або загибелі людей, а також матеріальних збитків.

Далі слід показати, як в умовах даного об'єкта реалізуються вимоги ГОСТ 12.1.004-91 [24] до систем:

- запобігання пожежі, тобто комплексу організаційних заходів і технічних засобів, що направлені на виключення можливості пожежі;
- протипожежного захисту, тобто комплексу організаційних заходів та технічних засобів, що направлені на запобігання дії на людей небезпечних факторів пожежі й на обмеження матеріальних збитків від неї.

З цією метою студент наводить перелік конкретних заходів, що забезпечують реалізацію вимог до систем запобігання пожежі та протипожежного захисту, що перелічені в ГОСТ 12.1.004-91 [24] забезпечується посиланнями на відповідні нормативні документи [20, 24, 55, 58], присвячені питанням пожежної безпеки.

У висновках з даного питання повинно бути відображено, що вимоги ГОСТ 12.1.004-91 [24] на об'єкті проектування забезпечуються.

Обсяг викладення цього питання - 2-3 сторінки тексту.

4.5. Розробка організаційних і технічних заходів для створення безпечних та нешкідливих умов праці на конкретних об'єктах

На основі аналізу становища охорони праці на об'єкті дипломного проектування, що виконувався студентом при висвітленні питань п. 4.2 - 4.4 цієї глави, розробляють комплекс організаційних та технічних заходів з техніки безпеки, виробничої санітарії та пожежної безпеки. При цьому кожний із запропонованих на вирішення конкретної проблеми з охорони праці, що була виявлення у процесі проведення аналізу, і поданий в тому порядку, в якому виявлялися НШВФ.

Всі запропоновані студентом заходи мають бути обґрунтовані посиланнями на відповідну нормативно-технічну літературу, список якої є в кінці цих вказівок.

Два - три заходи, подані студентом для покращення становища з охорони праці на об'єкті дипломного проектування, обґрунтовують розрахунками відповідно до індивідуального завдання консультанта.

Приклад переліку тем індивідуальних завдань з вказівками до їх виконання наведений в додатку 3.

За пропозицією керівника дипломного проекту або студента за згодою консультанта кафедри “Безпека життєдіяльності” як індивідуальні завдання можуть бути вибрані питання, яких немає в додатку 3.

4.6. Висновки

Висновки цієї глави включають поставлену мету і відображають досягнуті результати з коротким переліком прийнятих організаційних та технічних рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА І НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Закон України “Об охране труда”.- К., 2002.
2. Брежнев В.И., Трескунов В.М. Охрана труда при эксплуатации систем водоснабжения канализации. - М.: Стройиздат, 1983.
3. Колесник В.Ф. Охрана труда. - К.: Вища школа; 1990.
4. Пчелинцев В.А. и др. Охрана труда в строительстве.- М.: Высш. шк., 1991.
5. Положение об организации работ по охране труда в жилищно-коммунальном хозяйстве УССР РДП 204 УССР-27-90.-К., 1991.
6. Інженерні рішення з охорони праці при розробці дипломних проєктів інженерно-будівельних спеціальностей / За ред. В.В.Сафонова.-К., 2000.
7. Орлов Г.Г. Инженерные решения по охране труда в строительстве. Справочник.-М.: Стройиздат, 1985.
8. Русин В.И. Справочник.- К.: Будівельник, 1990.
9. Дроздов В.Ф. Отопление и вентиляция. Ч.2. Вентиляция.- М., 1984.
10. Справочник по охране труда в жилищно-коммунальном хозяйстве Украины: специальные работы / Под ред. К.Н. Зайцева.- К.: Будівельник, 1989.
11. Шевченко Ю.Л., Дмитренко Т.Ф. Справочник по санитарной очистке городов и поселков. К.: Будівельник, 1984.
12. Айзенберг Ю.Б. Справочная книга по светотехники.- М.: Стройиздат, 1983.
13. Справочная книга для проектирования электрического освещения / Под ред. К.М. Кнорринга. – Л.: Энергия, 1976.
14. Каганов Ш.И. Охрана труда при производстве санитарно-технических работ и вентиляционных работ. – М.: Стройиздат, 1986.
15. Аракян М.К., Войштейн Л.И. Электробезопасность в жилых зданиях. – М.: Энергоатомиздат, 1989.
16. Акапян К.М., Наумов Ю.И. Средства индивидуальной защиты работников жилищно-коммунального хозяйства. Справочник. – М.: Стройиздат, 1990.
17. Денисенко В.В., Точилкина В.Г. Пожарная безопасность в строительстве. Справочник. – К.: Будівельник, 1990.
18. НПАОП 0.00-1.07-07. Правила будови і безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском.
19. Правила пожежної безпеки в Україні. НАПБ А.01.001-04.
20. ДСТУ 2293-99 Охорона праці. Терміни та визначення основних понять.

21. ГОСТ 12.0.003-74*. ССБТ. Опасные и вредные производственные факторы. Классификация.
22. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці. НПАОП 0.00-4.36-05.
23. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку й інфразвуку.
24. ГОСТ 12.1.004-91. ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования.
25. ГОСТ 12.1.005-88. ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны.
26. ГОСТ 12.1.007-76. ССБТ. Вредные вещества. Классификация. Общие требования безопасности.
27. ДСН 3.3.6.039-99 Санітарні норми виробничої загальної і локальної вібрації.
28. ГОСТ 12.1.013-91. ССБТ. Строительство. Электробезопасность. Общие требования.
29. ГОСТ 12.1.029-80. ССБТ. Средства и методы защиты от шума. Классификация.
30. ГОСТ 12.1.030-81. ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление.
31. ГОСТ 12.1.044-83. ССБТ. Пожароопасность веществ.
32. ГОСТ 12.1.046-85. ССБТ. Нормы освещения строительных площадок.
33. ГОСТ 12.2.032-78. ССБТ. Рабочее место при выполнении работ сидя. Общие эргономические требования.
34. ГОСТ 12.2.033-78. ССБТ. Рабочее место при выполнении работ стоя. Общие эргономические требования.
35. ГОСТ 12.2.037-86. ССБТ. Пожарная техника. Термины и определения.
36. ГОСТ 12.2.085-82. ССБТ. Сосуды, работающие под давлением. Общие требования безопасности.
37. ГОСТ 12.3.002-75. ССБТ. Процессы производственные. Общие требования безопасности.
38. ГОСТ 12.3.006-75. ССБТ. Эксплуатация водопроводных сетей и сооружений (канализационных). Общие требования безопасности.
39. ГОСТ 12.3.016-87. ССБТ. Антикоррозийные работы при строительстве. Требования безопасности.
40. ГОСТ 12.3.038-85. ССБТ. Строительство. Работы с тепловой изоляцией оборудования и трубопроводов. Требования безопасности.
41. ГОСТ 12.4.011-89. ССБТ. Средства защиты работающих. Общие требования и классификация.
42. ГОСТ 12.4.015-75. ССБТ. Одежда специальная. Классификация.

43. ГОСТ 12.4.021-75. ССБТ. Системы вентиляционные. Общие требования.
44. ГОСТ 12.4.026-76. ССБТ. Цвета сигнальные и знаки безопасности.
45. ГОСТ 12.4.034-85. ССБТ. Средства индивидуальной защиты органов дыхания. Классификация.
46. ГОСТ 12.4.059-89. ССБТ. Строительство. Ограждения защитные инвентарные. Технические условия.
47. ГОСТ 12.4.124-83. ССБТ. Средства защиты от статического электричества. Общие технические требования.
48. ГОСТ 12.4.125-84. ССБТ. Средства коллективной защиты работающих от воздействия механических факторов. Классификация.
49. ГОСТ 23407-78. ССБТ. Ограждения инвентарные строительных площадок и участков производства строительных монтажных работ.
50. ГОСТ 26568-85. ССБТ. Методы и средства защиты. Классификация.
51. СНиП 111-4-80*. Техника безопасности в строительстве.
52. ДБН В 2.5-28-2006. Природне та штучне освітлення.
53. ДБН В 1.1-7-2002. Захист від пожеж. Пожежна безпека об'єктів будівництва.
54. СНиП 11-12-77. Защита от шума. Нормы проектирования.
55. СНиП 2.04.01-85. Внутренний водопровод и канализация зданий.
56. СНиП 2.04.02-84. Водоснабжение. Наружные сети и сооружения.
57. СНиП 2.04.05-86. Отопление, вентиляция и кондиционирование воздуха.
58. СНиП 2.09.02-86. Производственные здания
59. СНиП 2.09.04-87. Административные и бытовые здания.
60. СНиП 11-89-80. Генеральные планы промышленных предприятий.
61. СН 245-71. Санитарные нормы проектирования промпредприятий.
62. СН 276-81. Указания по проектированию бытовых зданий и сооружений строительно-монтажных организаций.
63. РД 34.21.122-97. Инструкция по проектированию и устройству молниезащитных зданий и сооружений.

Небезпечні й шкідливі виробничі фактори
Класифікація (ГОСТ 12.0.003-74*)

1. Физические опасные и вредные производственные факторы:

- движущиеся машины и механизмы;
- подвижные части производственного оборудования;
- передвигающиеся изделия, заготовки, материалы;
- разрушающиеся конструкции;
- обрушающиеся горные породы;
- повышения запыленность и загазованность воздуха рабочей зоны;
- понижения или повышенная температура поверхности, оборудования, материалов;
- повышенная или пониженная температура воздуха рабочей зоны;
- повышенная уровень шума на рабочем месте;
- повышенный уровень вибрации;
- повышенный уровень инфразвуковых колебаний;
- повышенный уровень ультразвука;
- повышенная или пониженная барометрическое давление в рабочей зоне, его резкое изменение;
- повышенная или пониженная подвижность воздуха;
- повышенная или пониженная ионизация воздуха;
- повышенный уровень ионизирующих изделий в рабочей зоне;

- повышенное напряжение в электрической цепи, замыкание которой может произойти через тело человека;
- повышенный уровень статического электричества;
- повышенный уровень электромагнитных излучений;
- повышенная напряженность электрического поля;
- повышенная напряженность магнитного поля;
- отсутствие или недостаток естественного света;
- недостаточная освещённость рабочей зоны;
- повышенная яркость света;
- повышенная контрастность;
- прямая или отраженная блесткость;
- повышенная пульсация светового потока;
- повышенный уровень ультрафиолетовой радиации;
- повышенный уровень инфракрасной радиации;
- острые кромки, заусеницы и шероховатость на поверхностях заготовок, инструментов и оборудования;
- расположение рабочего места на значительной высоте относительно поверхности земли (поля);
- невесомость.

2. Химические опасные и вредные производственные факторы

Данная группа факторов подразделяется на две подгруппы; по характеру воздействия на организм человека:

- общетоксические (окись углерода, сероводород, метиловый спирт, суриковые краски, этиловый бензин и др.);
- раздражающие (хлор, аммиак, скипидар, известь и др.);

- сенсibiliрующие, действующие как аллeргены (различные растворители и лаки на основе нитросоединений и др.);
- канцерогенные, вызывающие раковые заболевания (никель и его соединения, окись хрома, асбест, нефтяные битумы, каменноугольные смолы и пеки и др.);
- мутагенные, проводящие к изменению наследственной информации (свинец, марганец, радиоактивные вещества и др.);

по пути проникновения в организм человека;

- через дыхательные пути;
- пищеварительный тракт;
- кожу.

3. Биологические опасные и вредные производственные факторы:

- включают биологические объекты, воздействие которых на работающих вызывает травмы или заболевание;
- микроорганизмы (бактерии, вирусы, риккетсии, спирохеты, грибы, простейшие);
- микроорганизмы (растения и животные);

4. Психофизиологические опасные и вредные производственные факторы:

- физические перегрузки (статические, динамические, гиподинамические);
- нервно-психические перегрузки (умственное перенапряжение анализаторов, монотонность труда и эмоциональные перегрузки).

Небезпечні й шкідливі фактори, специфічні для
водопровідно-каналізаційного господарства (ГОСТ 12.3.006-75)

- движущиеся элементы оборудования (насосного, силового, механизированных решёток, лебёдок, скребков, оросителей, механических мешалок и других механизмов);
- отлетающие предметы (при дроблении в дробилках отбросов, снимаемых с решеток), отлетающие части (при выбывании заглушек в испытываемых трубопроводах, при обработке и обкалывании бетонных труб и фасонных и др.);
- падающие предметы и инструменты (при работах в водопроводных и канализационных колодцах, на очистных сооружениях и сетях, в помещениях и др.);
- образование взрывоопасных смесей газов (в колодцах и сетях, в помещениях метантанков и других помещениях и сооружениях);
- опасный уровень напряжения в электрической цепи, замыкание которой может произойти через тело человека;
- пониженная температура воздуха в производственных помещениях и сооружениях;
- повышенная влажность воздуха (в насосных станциях, в помещениях фильтров, отстойников и др.);
- повышенный уровень ультрафиолетовой (бактерицидные установки) и инфракрасной (дегельминтезаторы) радиаций;
- повышенный уровень шума и вибраций (в машинных залах, насосных и воздуходувных станций и в других помещениях

и сооружениях, где установлено технологическое оборудование);

- недостаточная освещённость рабочей зоны (в колодцах, камерах, каналах и т. п.);
- газообразные вещества общего токсического и другого вредного воздействия в колодцах, каналах, очистных сооружениях (сероводород, метан, пары бензина, эфира, углекислый газ, озон и др.);
- газы, выделяющиеся в результате утечки из баллонов, бочек, цистерн (аммиак, хлор и др. сжатые, сжиженные и растворённые газы);
- горючие примеси, попавшие в сточные воды (бензин, нефть и др.), а также растворённые газообразные вещества, могущие образовывать в канализационных сетях и сооружениях взрывоопасные смеси;
- повышенная запылённость воздуха в рабочей зоне пылеобразующими реагентами (сернистый алюминий, хлорное железо, негашенная и хлорная известь, сода, едкий натр, активированный уголь, фторсодержащие реагенты и др.);
- патогенные микроорганизмы в сточных и природных водах (бактерии, вирусы, простейшие);
- яйца гельминтов в сточных водах.

Теми індивідуальних завдань з охорони праці й методичні вказівки
для їх виконання

Завдання 1

Розрахунок потрібної площі санітарно-побутових приміщень для працюючих на об'єкті дипломного проектування.

Розрахунок потреби в санітарно-побутових приміщеннях виконати, виходячи із загальної кількості працюючих.

Література [7, 62].

Завдання 2

Покращення мікрокліматичних умов у виробничих приміщеннях.

Для конкретного приміщення об'єкта дипломного проектування за ДСНЗ. 3.6.042-99 визначити оптимальні й допустимі параметри мікроклімату з урахуванням категорії складності виконаної роботи і періоду року. Ці параметри порівнюють з фактичними, встановленими в період переддипломної практики. Для нормалізації мікроклімату у виробничих приміщеннях передбачаються вентиляція, опалення та кондиціювання повітря.

Література [3, 7, 25, 57].

Завдання 3

Визначення потрібного повітрообміну та його кратності для вентиляційної системи виробничого приміщення.

Визначити ГДК шкідливої речовини в повітрі виробничого приміщення, кількість повітря, яке необхідно подати в робочу зону

Для зниження концентрації шкідливої речовини до рівня ГДК, кратність повітрообміну.

Література [3, 7, 8, 25, 57].

Завдання 4

Визначення реальної концентрації токсичних речовин у повітрі й часу провітрювання, потрібного для створення нормативних умов.

Визначити кількість розчинників, що виділяється при виконанні малярних робіт, кількість повітря, яке знаходиться у приміщенні, і реальну концентрацію токсичних речовин у повітрі приміщення. Визначити необхідний обсяг повітря при фарбувальних роботах і встановити час провітрювання приміщення. Розміри приміщення і розчинник, що використовується, прийняти самостійно.

Література [9, 26].

Завдання 5

Розрахунок природного освітлення виробничого приміщення.

Виходячи з характеру робочого зору у виробничому приміщенні визначити сумарну площу світлових прийомів. На основі розрахункових даних прийняти кількість та розмір вікон приміщення.

Література [6,52].

Завдання 6

Розрахунок штучного освітлення одного з виробничих приміщень методом використання світлового потоку.

Вибрати джерело світла, систему освітлення, схему розміщення світильників, визначити норми освітленості робочої поверхні, розра-

хувати потрібний світловий потік однієї лампи й підібрати тип ламп, що забезпечує нормативне значення освітленості.

Література [6,7, 8, 52].

Завдання 7

Визначити розміри зони локального штучного освітлення для одного з видів робіт за допомогою інвентарного стояка зі світильником “Астра - 12”. Визначити, на якій відстані від робочого місця повинна бути встановлені як та ширину освітлюваного фронту робіт. Для забезпечення локального освітлення використовувати лампу розжарювання ЛНГ - 220 – 200, на яку встановлюють два світильники. Висота встановлення - 3 м, відстань між світильниками - 1,3 м.

Література [6,7].

Завдання 8

Розрахунок електричного освітлення майданчика проектного об’єкта в певний час доби.

Вибрати нормативну освітленість майданчика, визначити кількість і тип прожекторів, запроектувати схему їх розташування.

Література [6,7, 52].

Завдання 9

Розрахунок індексу ізоляції повітряного шуму перегородки у виробничому приміщенні.

Товщину перегородки, тип бетону, його марку та об’єкту цільність прийняти самостійно для конкретних умов об’єкта проектування.

Література [6,7, 54].

Завдання 10

Розрахунок звукоізоляції огорожуючої конструкції об'єкта проектування.

Розрахунок звукоізоляції огорожуючої конструкції виконати графоаналітичним методом. Матеріал конструкції прийняти самостійно.

Література [54].

Завдання 11

Розрахунок віброізоляції робочого місця оператора з використанням гумових віброізоляторів.

При вирішенні цього завдання прийняти, що перевищення нормативних значень помічено на частотах 16, 31, 5, 63 Гц і складає 8, 12 та 6 дБ. Робоче місце з пультом управління розташоване на сталій плиті масою $P_{пл}=1000$ Н, маса людини $P_{люд}=750$ Н.

Література [7, 27].

Завдання 12

Розробка заходів безпеки застосування хлору для знезаражування стічних вод на очисних спорудах.

За матеріалами переддипломної практики складають ескізний план очисної споруди з вказівками витратного сховища для зберігання хлору. Дають докладне планування цього сховища з вказівками виходів, вентиляційного відділення, аварійного колодязя і т.п. Описують властивості хлору, загальні вимоги техніки безпеки при поводженні з ним, а також вимоги, що ставляться до обслуговуючого персоналу.

Література [2, 10, 26, 38].

Завдання 13

Проектування конструкції захисного заземлюючого обладнання і визначення його опору розтікання струму для виробничого обладнання.

Провести розрахунок потрібної кількості заземлювачів, після чого виконати розрахунок фактичного опору розтікання струму заземлюючого обладнання. У разі необхідності в розрахунок вносять корективи. Згідно з отриманими даними накреслити схему запроектованого заземлюючого обладнання.

Література [6,7, 30].

Завдання 14

Розрахунок системи занулення.

Визначити номінальний і пусковий струм електродвигуна, номінальний струм плавкої вставки, розрахувати очікуваний струм короткого замикання і перевірити умови надійного спрацювання захисту, використовуючи такі вихідні дані: потужність живлячого трансформатора 400 кВА, схема з'єднання обмотки трансформатора - "зірка", електродвигун асинхронний серії 4А 1=380 В, $P=3000$ мін-1, тип 4А 12 М2.

Література [6,7,30].

Завдання 15

Розрахунок захисту від блискавки виробничого будинку.

При виконанні розрахунку враховують район розміщення об'єкта, що захищається. Район визначає імовірність ураження будівлі без обладнання блискавкозахистом. Враховуючи результати розрахун-

ку, виконати ескіз блискавкозахисту й заземлюючого обладнання - блискавковідводу.

Література [4, 7, 8, 63].

Завдання 16

Визначення необхідного об'єму протипожежного запасу води, потрібної тривалості його поповнення і додаткового об'єму протипожежного запасу води для зовнішнього пожежогасіння виробничої будівлі.

Вихідні дані для розрахунку (обсяг і ступінь вогнестійкості будівлі, категорія пожежної небезпеки) взяти з проекту. Визначити потрібні витрати води на гасіння можливої кількості одночасно виниклих пожеж на території підприємства і тривалість їх гасіння. На основі отриманих даних визначити обсяг недоторканого запасу води для пожежогасіння. З урахуванням нормативного часу відновлення недоторканого запасу води встановити додатковий об'єм протипожежного запасу води. Загальний об'єм протипожежного запасу води для даного об'єкта визначити підсумуванням недоторканого і додаткового запасів об'ємів води.

Література [56].

Додаток 4

Небезпечні фактори пожежі, що діють на людей і матеріальні цінності (ГОСТ 12.1.004-91)

- пламя и искры;
- повышенная температура окружающей среды;
- токсические продукты горения, температурного разложения;

- дым;
- пониженная концентрация кислорода;

Вторичное проявление опасных факторов пожара:

- осколки, части разрушающихся аппаратов, агрегатов, установок, и конструкций;
- радиоактивные и токсичные вещества и материалы, вышедшие из разрушенных аппаратов и установок;
- электрический ток, вышедший в результате выноса высокого напряжения на токопроводящие части конструкций;
- опасные факторы взрыва, происшедшего в следствие пожара;
- огнетушащие средства.

Додаток 5

Засоби індивідуального захисту, що застосовуються при експлуатаційно-технічному обслуговуванні водопровідних та каналізаційних споруд (ГОСТ 12.4.11-89)

а) при работах на водопроводных и канализационных сетях:

- предохранительные пояса;
- шланговые противогазы;
- кислородные изолирующие противогазы (при работах проходных газопроводных каналах);
- индикаторы газа;
- аккумуляторные фонари;
- ограждения;
- знаки безопасности;
- крючки и лампы для открывания крышек колодца;

- защитные каски;
- шланги-вилки для открывания задвижек в колодцах;
- переносные лестницы;

б) при работах в складах реагентов, в хлордозаторных и дозаторных помещениях:

в) при работах по приготовлению реагентов:

- противогазы с коробками марки «В» и «К»;
- шланговые противогазы;
- кислородные изолирующие противогазы;
- индикатор газа;
- аккумуляторные фонари;
- химические пенные огнетушители;
- средство для дегазации;
- защитные очки;
- респираторы, противогазы;

г) при обслуживании бактерицидных, электролизных и озонаторных установок:

- защитные очки;
- кислородные изолирующие противогазы;
- диэлектрические перчатки.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до виконання глави “Охорона праці” в дипломних проектах (для студентів 5 курсу спеціальності 7.092601 “Водопостачання та водовідведення”)

Укладачі: Юрій Іванович Жигло,

Світлана Володимирівна Нестеренко

Редактор: М.З. Аляб'єв

Верстка: І.В. Волосожарова

План 2009, поз.255 М

Підп. до друку 17.04.2009.	Формат 60х84 1/16.	Папір офісний.
Друк на ризографі.	Умовн.- др.арк. 1,2	Обл. - вид. арк. 1,5
Тираж 50 прим.	Зам. №	

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, м. Харків, вул. Революції, 12